

ИНФОРМАЦИЯ относно Стратегията на Европейския съюз за биоикономика и какво означава тя за храните

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) представя информация по отношение Стратегията на Европейския съюз (ЕС) за биоикономика и нейното значение за храните.

Стратегията на ЕС има за цел да създаде по-иновативно и ресурсно ефективно общество, което съчетава продоволствената сигурност с устойчивото използване на възобновяеми биологични ресурси, като същевременно насърчава кръговата икономика¹, намалява отпадъците и стимулира иновациите, за да осигури икономически растеж и работни места, базирани на устойчивост. В областта на храните стратегията засяга въпросите относно използването на биоупаковки и новите храни.

Публикуваната информация има за цел да запознае заинтересованите лица, организации и потребителите с ключовите моменти в Стратегията на ЕС за биоикономика и тяхното значение за храните, но не отразява позицията на Центъра за оценка на риска по хранителната верига.

1. Въведение

Биоикономиката е научна област и икономически подход, който изучава и управлява използването на живи (биологични) ресурси (селскостопански, горски и морски) за създаване на продукти, енергия и услуги, като същевременно гарантира устойчивост на екосистемите, намалява зависимостта от изчерпаеми ресурси, насърчава кръговата икономика и намалява емисиите, фокусирайки се върху иновации и ефективност. Това е икономика, основана на естествено получени, устойчиви ресурси, като растения и микроорганизми. В областта на храните примерите включват биоупаковки и храни, получени чрез прецизна ферментация².

Целта на Стратегията на Европейския съюз (ЕС) за биоикономика³ е да се подкрепят дейности, които осигуряват устойчиви практически решения за използване на биологични ресурси в сектори като селското и горското стопанство, рибарството, аквакултурите, преработката на биомаса, биопроизводството и биотехнологиите. Целта е да се използва огромния потенциал на тези ресурси, високите научни постижения и промишлената база, и да се насърчат иновациите, които са от полза за климата, природата и обществото.

¹ Модел, който заменя линейния „вземи-използвай-изхвърли“ с циклична система, целяща да запази продуктите, материалите и ресурсите в употреба възможно най-дълго, като се набляга на повторно използване, ремонт, обновяване и рециклиране, за да се минимизират отпадъците, да се намали натискът върху природата и да се постигне устойчив икономически растеж, полезен за бизнеса, обществото и околната среда.

² Прецизната ферментация включва инженерство на микроорганизми като дрожди или гъбички, за да произведат специфични функционални протеини, ензими, витамини и други висококачествени съставки; предлага допълваща система за производство на храни с нисък екологичен отпечатък, като използва бързия растеж на микроорганизмите с минимално влагане на ресурси като вода и хранителни вещества в затворена система за биопреработка.

³ https://bulgaria.representation.ec.europa.eu/novini-i-sbitiya/novini-0/ek-predlaga-nova-strategiya-za-bioikonmikata-2025-11-27_bg

Стратегията за конкурентоспособна и устойчива биоикономика на ЕС е приета на 27 ноември 2025 г. от Европейската комисия и е продължение на Стратегията от 2012 г. и нейната актуализация от 2018 г., които постигат значителен напредък в областта на научните изследвания и иновациите. Стратегията е предшественик на първата част на новия Закон на ЕС за биотехнологиите⁴, който се очаква в близко време да бъде окончателно приет и публикуван.

2. Постижима ли е в ЕС икономика, основана на устойчиви биологични ресурси?

Биоикономиката не е маркетингов трик, тя е част от съвременното ежедневие. В цяла Европа все повече биопродукти заместват продуктите, базирани на изкопаеми горива, примери в тази връзка са: биопластмасите, козметиката на базата на водорасли и дори автомобилните части и рамки за очила от отпадъци от резитбата на маслини. Земеделските производители експериментират с биоторове. Използвайки органични остатъци от сектора на плодовете и зеленчуците, индустриите работят за разработване на опаковки за храни, направени от селскостопански отпадъци. Това води до намаляване на емисиите, намаляване на отпадъците, като едновременно с това се създават нови работни места.

Стратегията и политиките на ЕС за биоикономика отчитат екологичния отпечатък на биобазирани материали и дават приоритет на тези, които използват най-малко ресурси. Много производители, ангажирани с дейности в областта на биоикономиката, използват странични продукти, отпадъци и остатъци, а не първични суровини. Тази кръгова икономика, това извличане на максимална полза от биомасата през целия ѝ жизнен цикъл, е от основно значение за стратегията.

Заместването на материали на базата на изкопаеми горива с биологични алтернативи е насочено към по-ниски емисии и по-малко потребление на ресурси в ключови сектори като строителството, текстила и химикалите.

Биобазирани решения са жизненоважна стъпка за намаляване на зависимостта на съвременните общества и икономики от петрола. Независимо от факта, че никоя отделна алтернатива не може напълно да замени изкопаемите горива, биопродуктите са ключова част от прехода към въглеродно неутрална икономика.

3. Основните цели на Стратегията са:

- **Осигуряване на дългосрочната конкурентоспособност на биоикономиката на ЕС и сигурност на инвестициите.**
- **Увеличаване на ресурсно-ефективното и кръгово използване на биологичните ресурси.** Трансформиране на използването и оценката на ресурсите от биомаса, като се дава приоритет на разширените приложения с висока стойност, като същевременно се насърчават индустриите и потребителите да възприемат кръговите практики;
- **Осигуряване на конкурентни и устойчиви доставки на биомаса, както на вътрешния пазар, така и от страни извън ЕС.** Укрепване на ролята на първичните производители, осигуряване на финансов просперитет в селските райони чрез създаване на

⁴ https://health.ec.europa.eu/publications/proposal-regulation-establish-measures-strengthen-unions-biotechnology-and-biomanufacturing-sectors_en

работни места и диверсифициране⁵ на доходите за горските стопани и земеделските производители и възнаграждаване на тези стопани за опазването на екосистемите;

- **Позициониране на ЕС на бързо разрастващия се международен пазар за биоматериали, биопроизводство, биохимични продукти, както и в секторите на хранително-вкусовата промишленост и биотехнологиите**, което да се постигне по-специално чрез насочване на съществуващите механизми на външната политика.

4. Ключови въпроси в Стратегията на ЕС за биоикономика по отношение на храните

- Стратегията на ЕС за биоикономика дава **приоритет на биотехнологиите** и устойчивостта в множество сектори;

- **Фокус върху биопластмасите** с оглед намаляване вноса на химикали;

- Рационализиране на **процеса на одобрение на нови храни** на европейско ниво посредством намаляване на срока за оценка от Европейския орган за безопасност на храните (EFSA/ЕОБХ);

- Насърчаване **използването на биоторове** с цел подобряване здравето на почвата.

5. Важни моменти в Стратегията със значение за храните

5.1. Стимулиране на производството на биобазирани опаковки

Преминаването към биобазирани пластмаси⁶ и полимери, както и биобазирани влакнести материали е определено като приоритет в Стратегията. Подобни материали се използват често в опаковките, предназначени за храни. В документа това се разглежда не само като елемент на устойчивост, но и за намаляване на зависимостта на ЕС от внос на химически суровини. В тази връзка Европейската комисия има за цел да подпомогне както признаването, така и използването на биопластмаси и нови материали, съгласно специализирания регламент за опаковки и отпадъци от опаковки⁷. Целта е до 2027 г. да има приети както ясни критерии, така и крайни цели относно приемането и използването на биопластмасите за опаковане на храни.

5.2. Подобрение на процеса по разрешаване на нови храни на европейско ниво

Много храни, произведени чрез биотехнологии като например храни, получени чрез прецизна ферментация, се определят като „нова храна”, което означава че те трябва да преминат през един сложен и продължителен процес по разрешаване, в който важен елемент е оценката на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA, ЕОБХ). В тази връзка в интервю за FoodNavigator изпълнителният директор на EFSA заяви, че подобряването на процеса на оценка на нови храни по отношение фактора време е грижа и ангажимент на ръководството на Органа.

⁵ Стратегия за разпределяне на ресурси (като инвестиции) в различни активи или области, за да се намали рискът и да се избегне зависимост от един-единствен източник, следвайки принципа "не слагай всички яйца в една кошница".

⁶ Полимери, произведени от възобновяеми източници (като растения), а не от изкопаеми горива, като целта им е да намалят зависимостта от петрол и да предложат по-екологични алтернативи; могат да бъдат както биоразградими, така и небiorазградими, и предоставят решения за опаковане на храни.

⁷ Регламент (ЕС) 2025/40 на Европейския парламент и на Съвета от 19 декември 2024 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки, за изменение на Регламент (ЕС) 2019/1020 и Директива (ЕС) 2019/904 и за отмяна на Директива 94/62/ЕО, ОВ L, 2025/40, 22.1.2025 г.

В Стратегията на ЕС за биоикономика, мерките за рационализиране и оптимизиране на времето за оценка на биопродукти, включително храни е важен приоритет. В тази връзка се разработват мерки за подпомагане на бизнес операторите, насочени към процеса на разрешаване на новите храни. Посочено е използване на т.н. „регулаторни пясъчни зони“, където не се прилагат определени регулаторни ограничения, с което се цели да се ускори процесът на кандидатстване за последващо одобрение. Идеята е това да бъде регламентирано чрез новия Закон за биотехнологиите на ЕС, но все още на европейско ниво не е категорично изяснено дали това ще се отнася за новите храни.

5.3. Стремез към използване на биоторове

В Стратегията е посочено въвеждането и използването на биологични торове, чрез което се цели намаляване на зависимостта от синтетични материали. Важна цел е и подобряване на качествата на почвата и повишаване на ефективността на използваните ресурси.

В тази връзка е важно и оптимизиране на времето за оценка по използването на микроорганизми за продукти за торене, като в Стратегията е предвидено, Европейската комисия да оцени предстоящия регламент за продуктите за торене, за да се проучи доколко и дали документът насърчава използването на микроорганизми и рециклирани материали за торене на почвата.

Стратегията представлява нова стратегическа рамка за конкурентоспособна и устойчива биоикономика на ЕС, в която се очертава път в бъдещето за изграждане на чиста, конкурентоспособна и устойчива европейска икономика.

Биоикономиката обхваща дейности, при които биологичните ресурси се използват за създаване на добавена стойност, включва продукти, услуги, наука и технологии, които са от полза за редица сектори — от селското и горското стопанство до рибарството, аквакултурите и храните.

Източник:

EU bioeconomy strategy: What it means for food, by Augustus Bambridge-Sutton

27-Nov-2025 Last updated on 27-Nov-2025 at 17:36 GMT

<https://www.foodnavigator.com/Article/2025/11/27/eu-bioeconomy-strategy-relevance-food-and-beverage/>

Други научни становища и актуална информация в областта на замърсителите в храни, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>.

Изготвил:

д-р Татяна Иванова,

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“

29.01.2026 г.